

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Національного
університету «Чернігівська політехніка»
31 серпня 2020 р. протокол № 6

Введено в дію наказом ректора
від 31 серпня 2020 р. № 26

Кодекс академічної доброчесності
Національного університету «Чернігівська політехніка»
*(із змінами, внесеними згідно із рішенням Вченої ради від 30.11.2020,
прот окол №9, та наказом рект ора № 100 від 30.11.2020)*

1. Загальні положення Кодексу

1.1 Кодекс академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» (далі – Кодекс) розроблений для забезпечення виконання місії університету – створювати та поширювати знання, ідеї та інновації для формування людського капіталу та міжнародної конкурентоспроможності України. Він визначає загальні принципи, підходи, кращі практики та відповідальність за недоброчесну поведінку учасників освітнього процесу під час навчання, викладання, провадження методичної, наукової, творчої, організаційно-виховної та інших видів діяльності.

1.2 Кодекс спрямований на забезпечення честі, гідності, взаємної поваги і довіри, рівноправності та толерантності всіх учасників освітнього процесу шляхом дотримання принципів та загальноприйнятих норм щодо етичної поведінки всіма науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти, а також іншими особами, які проводять дослідження чи навчаються на території Національного університету «Чернігівська політехніка» (далі – Університет) на умовах цивільно-правових та інших угод.

1.3 Кодекс базується на основоположних людських та європейських цінностях, нормах і принципах, та нормах Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Етичного кодексу Вченого України, Статуту Університету, Кодексу про організацію освітнього процесу в Університеті, Кодексу про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Університету, Правила внутрішнього розпорядку Університету та інших нормативно-правових актах чинного законодавства України та організаційно-розпорядчих документах Університету.

1.4 Кодексу є невід’ємною складовою системи забезпечення якості вищої освіти і наукової діяльності Національного університету «Чернігівська політехніка».

2. Основні визначення та терміни

2.1 автор - фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір;

2.2 академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень;

2.3 академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

2.4 здобувачі освіти - студенти, слухачі, стажисти, аспіранти, докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти в Університеті;

2.5 корупція – використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі;

2.6 необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

2.7 несанкціонована співпраця – надання навмисної чи усвідомленої допомоги (чи їх спроба), придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);

2.8 обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

2.9 освітня діяльність - діяльність Університету, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб;

2.10 освітній процес - система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей;

2.11 особа з особливими освітніми потребами - особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту;

2.12 плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

2.13 самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

2.14 списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

2.15 твір - інформація, як результат інтелектуальної (у тому числі наукової) творчої діяльності автора або колективу авторів, представлена на паперових носіях або в електронному вигляді у мережі Інтернет (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, препринт, автореферат і рукопис дисертації (дисертаційна робота), магістерська чи бакалаврська робота, курсова робота чи проект, реферат, есе, контрольна робота тощо) або в усній формі (виступи, лекції, промови та інші усні твори);

2.16 унікальність твору – це виражене у відсотках співвідношення частини твору, що не має збігів з іншими публікаціями, до загального об'єму твору;

2.17 учасники освітнього процесу - це здобувачі освіти, педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітньо-наукову діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітньо-наукового процесу у порядку, що встановлюється Університетом;

2.18 фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

2.19 фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

2.20 хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

2.21 цитата - порівняно короткий уривок із літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні;

2.22 шахрайство - підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо); використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо); проходження процедур контролю знань підставними особами; здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату навчальної чи наукової діяльності.

3. Цінності та принципи етики та академічної доброчесності

3.1 Права і свободи людини, покладені в основу принципу та механізму академічної доброчесності закладають підґрунтя для формування розумної, обізнаної та відповідальної особистості, забезпечують високу якість результатів освітньої та наукової діяльності, стимулюють творчість та інновативність у суспільстві.

3.2 Чесність, гідність, добросовісність і справедливість, повага і довіра, рівноправність і толерантність, відповідальність та культура поведінки, професійна компетентність та недискримінаційність є безумовними та основоположними принципами взаємовідносин учасників освітнього процесу.

3.3 **Принцип справедливості, рівноправності та недискримінаційності** – усі учасники освітнього процесу визнають та поважають особистість кожної людини, незалежно від її соціального, наукового чи громадського статусу, віку, статі, расової чи етнічної приналежності, є рівними у своїх правах та діють справедливо в рамках норм поведінки, прийнятих у суспільстві. Справедливість у викладанні, оцінці освітніх досягнень студентів, наукових дослідженнях, кар'єрному просуванні персоналу, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів, повинна ґрунтуватися на законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних, неупереджених і об'єктивних критеріях.

3.4 **Принцип чесності, гідності та добросовісності** - у своїй діяльності всі учасники освітнього процесу прагнуть до знань, обізнаності та кращих практик чесної поведінки, гідного поводження в суспільстві та добросовісного дотримання вимог законів, внутрішніх організаційно-розпорядчих актів, процедур та стандартів якості, відповідають за результати своєї діяльності, добросовісно виконуючи взяті на себе зобов'язання, що сприяє прозорості, підзвітності та вільному вираженню поглядів. Кожний учасник освітнього процесу повинен особисто дотримуватися принципу чесності, гідності та добросовісності, і лише потім спонукати інших учасників освітнього процесу, утримуватися від брехні, обману, шахрайства, крадіжок та інших форм нечесної та ганебної поведінки, які підривають довіру до якості освіти та науки.

3.5 **Принцип поваги, довіри та толерантності** – усі учасники освітнього процесу в основу своїх відносин покладають взаємну довіру та повагу до себе, інших, освітнього процесу та досліджень, а також визнають розмаїття та багатоманітність результатів діяльності кожної людини, сприяючи вільному обміну інформацією та ідеями, залучаючи до співпраці,⁵

творчості та індивідуального розвитку. Вільний обмін ідеями і свобода висловлювань базуються на взаємній повазі, яку поділяють усі учасники освітнього процесу, незалежно від віку, статі та Кодексу в освітній та науковій ієрархії. Усі учасники освітнього процесу з повагою та доброзичливо ставляться до інших, їхніх думок, поглядів, переконань тощо.

3.6 Принцип компетентності та професіоналізму – усі учасники освітнього процесу Університету зобов'язані здійснювати свою діяльність на високому професійному рівні, постійно підвищувати науковий і освітній рівні - «від освіти на все життя – до освіти протягом усього життя».

3.7 Культура поведінки здобувачів освіти, викладачів та науковців

3.7.1. Здобувачі освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми (індивідуального навчального плану за його наявності), дотримуючись принципу академічної доброчесності, та досягти результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти.

3.7.2. Науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності.

3.7.3. Здобувачі освіти та науково-педагогічні працівники мають поводитися тактовно, стримано, зберігати самоконтроль і витримку, слідкувати за власним зовнішнім виглядом, уникаючи проявів негативних емоційних реакцій, що принижують його людську честь і гідність.

3.7.4. Усі учасники освітнього процесу мають бути ввічливими і коректними, дотримуватися норм етикету у кожній окремій життєвій ситуації, уникаючи конфліктів та будь-яких дій, що ображають особистість, ненормативної, нецензурної лексики, грубих і образливих фраз

3.7.5. Науково-педагогічні працівники повинні мати почуття міри і такту, уникаючи авторитарності та категоричності, погроз, примушення чи насильства. Натомість вони постійно дбати про культуру мови і спілкування.

4 Дотримання та порушення академічної доброчесності

Забезпечення дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу досягається шляхом функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

4.1. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками Університету передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

4.2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

4.3. Основними формами порушення академічної доброчесності є:

- академічний плагіат;
- самоплагіат;
- фабрикація;
- фальсифікація;
- списування;
- обман;
- хабарництво;
- необ'єктивне оцінювання.

5 Відповідальність за порушення академічної доброчесності

Учасники освітнього процесу несуть адміністративну та дисциплінарну відповідальність за недоброчесну поведінку.

5.1 Види адміністративної та дисциплінарної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за

конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та внутрішніми нормативними документами Університету, що затверджені Вченою радою Університету та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності.

5.2 Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається Вченою радою Університету з урахуванням вимог Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту» та інших спеціальних законів України.

5.3 Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

5.4 Форми та види академічної відповідальності Університету визначаються спеціальними законами.

5.5 За дії (бездіяльність), що визнані Кодексом порушенням академічної доброчесності, особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених чинним законодавством України.

5.6 Порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники Університету можуть мати наслідки:

- відмову у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмову в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

5.7 **Порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти** можуть мати наслідки:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення академічної стипендії.

6 **Заходи щодо попередження порушень академічної доброчесності**

Для попередження порушень академічної доброчесності в освітній та/або науковій діяльності здобувачів освіти та/або науково-педагогічних працівників використовується наступний комплекс профілактичних заходів:

6.1 З метою попередження недотримання принципів етичної поведінки та норм академічної доброчесності, авторських та суміжних з ними прав в Університеті проводяться наступні заходи:

6.1.1 обов'язкове інформування/пропагування учасників освітньо-наукового процесу про необхідність дотримання принципів та норм академічної чесності, професійної етики шляхом:

- ознайомлення всіх учасників освітнього процесу із нормами цього Кодексу ;
- розповсюдження методичних пропагандних матеріалів,
- проведення для учасників освітнього процесу циклу тренінгів з основ академічного письма, етики та доброчесності, із захисту прав інтелектуальної власності та трансферу технологій, з проектно-орієнтованої діяльності в науковій та підприємницькій діяльності.

6.1.2 З метою забезпечення якості вищої освіти і наукової діяльності в Університеті обов'язковій перевірці на плагіат підлягають:

- твори, створені здобувачами вищої освіти: кваліфікаційні роботи, курсові роботи (проекти), реферати, есе тощо, організацію перевірки яких здійснюють завідувачі відповідних кафедр;
- науково-методичні праці, авторами яких є педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники Університету: підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні вказівки, монографії, а також дистанційні курси тощо;
- твори, такі як рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового,

науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів) Університету, організацію перевірки яких здійснюють представники наукової бібліотеки Університету та керівники структурних підрозділів, які організують відповідні заходи;

- твори такі як дисертаційні роботи й автореферати, організацію перевірки яких здійснюють секретарі спеціалізованих вчених рад.

6.2 Перевірка на плагіат здійснюється на етапі представлення творів, зазначених у пп. 6.1.2, для розгляду спеціалізованою вченою радою, редакційною колегією або кафедрою.

6.3 Перевірка на плагіат проводиться за допомогою спеціалізованих програмно-технічних засобів з визначенням унікальності роботи. Відсоток унікальності твору для відповідної галузі знань та виду твору визначається внутрішніми нормативними документами Університету. При цьому може використовуватись така орієнтовна шкала унікальності твору :

Відсоток унікальності	Рекомендації
80-100 %	висока унікальність, робота допускається до захисту або (та) опублікування
70-79 %	середня унікальність, робота потребує доопрацювання в частині коректності та повноти цитувань, та буде направлена на повторну перевірку без санкцій
51-69 %	низька унікальність, робота потребує суттєвого доопрацювання та буде направлена на повторну перевірку без санкцій
50 % і нижче	низька унікальність, робота відхиляється без права подальшого розгляду

Випускаючі кафедри можуть встановлювати інші відсотки унікальності індивідуальних робіт здобувачів вищої освіти для допуску на захист, але не менше:

- 50 % для кваліфікаційних робіт;
- 30 % для курсових робіт (проектів);
- 20 % для РГР, РР, рефератів.

(Пункт 6.3 Кодексу із змінами, внесеними згідно із рішенням Вченої ради від 30.11.2020, прот окол №9, та наказом рект ора № 100 від 30.11.2020)

6.4 Перелік осіб, які безпосередню проводять перевірку на плагіат творів, зазначених у пп. 6.1.2, визначається наказом ректора Університету.

Висновки перевірки твору на плагіат (далі – Висновки про плагіат), сформовані спеціалізованим програмним забезпеченням, передаються для подальшого розгляду на засіданнях деканатів, кафедр, спеціалізованих вчених рад, оргкомітетів конференцій, редакційних колегій.

6.5 Висновки про плагіат у творах здобувачів вищої освіти такі як кваліфікаційні роботи, курсові роботи (проекти), реферати, есе тощо прикріплюються до твору і зберігаються разом з твором.

6.6 Висновки про плагіат у творах, таких як рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів) Університету, зберігаються в науковій бібліотеці Університету або у керівників структурних підрозділів, які організують відповідні заходи.

6.7 Висновки про плагіат у творах, таких як дисертаційні роботи й автореферати, зберігаються в особових справах авторів у спеціалізованих вчених радах.

7 Порядок подання апеляції та її розгляд

7.1 У разі незгоди з результатами перевірки на плагіат автор (автори) твору, що перевірявся, має право на апеляцію.

7.2 Апеляція подається особисто автором (авторами) твору на ім'я Голови Комісії з питань етики та академічної доброчесності у триденний термін після оголошення результатів перевірки.

7.3 Для розгляду апеляцій до складу Комісії з питань етики та академічної доброчесності можуть включатися, за їх згодою, інші особи, які не є працівниками університету.

7.4 Апеляція розглядається Комісією з питань етики та академічної доброчесності у тижневий термін з наступного дня після виходу наказу (доручення) ректора про розгляд апеляції, якщо інший термін не зазначено в наказі (дорученні). Висновки Комісією з питань етики та академічної доброчесності оформлюються відповідним протоколом.

7.5 За результатами засідання Комісія з питань етики та академічної доброчесності формує висновки, які підписує голова Комісії, її члени та заявник, зазначаючи «З висновками Комісії погоджуюсь».

8 Заключні положення Кодексу

8.1. Це Кодексу затверджується рішенням вченої ради Університету та вводиться в дію наказом ректора Університету.

8.2. Зміни та доповнення до Кодексу вносяться за рішенням вченої ради Університету та вводяться в дію наказом ректора Університету.

Список використаних джерел

Кодекс не є оригінальним науковим текстом та укладачі не претендують на авторство і першоджерело. Цей текст створено на основі існуючих європейських і вітчизняних практик, нормативних документів, методичних розробок окремих закладів вищої освіти, а також на матеріалах і кейсах Міністерства освіти і науки України, Національного агентства і забезпечення якості вищої освіти тощо:

1. Хартія основних прав Європейського Союзу [Електронний ресурс]: Міжнародний документ від 07.12.2000. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_524
2. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region. [Електронний ресурс]: Retrieved from: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03797720500083922?journalCode=chee20>
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV з наступними змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Закон України «Про авторське право та суміжні права» [Електронний ресурс]: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII з наступними змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
5. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII з наступними змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kpi.ua/code>